

Nota informativă
la proiectul de Hotărâre de Guvern cu privire la stabilirea modului de acordare
a ajutorului pentru fermieri afectați de consecințele crizelor din 2022

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului
Proiectul de Hotărâre de Guvern pentru cu privire la stabilirea modului de acordare a ajutorului pentru fermieri afectați de consecințele crizelor din 2022 a fost elaborat de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (în continuare - MAIA).
2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite
Confruntarea cu multiple crize pe parcursul anului 2022 a făcut ca producătorii agricoli să fie expuși riscului de neperformanță și insolabilitate. Astfel, criza energetică a dus la lipsa de fertilizanți azotoși și ulterior la scumpiri ai acestora. Agresiunea asupra Ucrainei a amplificat creșterea prețurilor prin limitarea accesului la fertilizanți în primă instanță, după care s-au limitat piețele de aprovizionare și chiar coridoarele/căile de acces pentru a transporta acești fertilizanți, accentuând ulterior criza de transport și logistică. Seceta din primăvara-vara anului 2022 a diminuat considerabil randamentul, deci și potențialul de compensare a prețurilor suferite pentru pregătirea patului germinativ, întreținerea culturilor într-o stare fitosanitară satisfăcătoare, fertilizarea culturilor, seceriș ș.a. Astfel, conform datelor operative colectate de către subdiviziunile responsabile de domeniul agricol al Autorităților publice locale suprafețe afectate de secetă au însumat suprafețe de cca 324 mii ha. Totodată, reducerrea semnificativă a recoltelor, dar și diminuarea semnificativă a prețului de realizare a producției culturilor cerealiere și tehnice a afectat și mai mult producătorii agricoli. Elaborarea proiectului de Hotărâre de Guvern cu privire la stabilirea modului de acordare a ajutorului pentru fermieri afectați de consecințele multiplelor crize din 2022 a fost impusă de necesitatea elucidării problemelor, precum: - scumpirea imputurilor care a influențat la ridicarea consumurilor variabile pentru o unitate de suprafață; - ieftinirea producției agro (în special cereale și culturi oleaginoase) pe piața regională, respectiv pe piața locală; - randamentele scăzute per unitatea de suprafață; - mărirea prețului pentru consumurile indirecte (logistica, resursele energetice) - menținerea trendului descendent pentru prețurile internaționale/regionale la producția agro; - rata inflației ridicată. Totodată, în vederea asigurării protecției la insolabilitate a fermierilor, cât și a tendinței de a asigura continuitatea de aprovizionare/securizare alimentară a consumatorilor Republicii Moldova, devine necesar stabilirea de norme privind acordarea de ajutoare întru susținerea a acestora.
3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene
Proiectul propus nu vine să armonizeze prevederi din <i>acquisul european</i> .
4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Principalul scop a proiectului propus este susținerea fermierilor micro și mici pentru a evita insolabilitatea și acordarea de continuitate și predictibilitate întru asigurarea continuă cu aprovizionării cu produse alimentare. Raportul FAO din 2019 specifică că 62% din produsele alimentare livrate sunt asigurate de către producătorii mici și gospodăriile casnice, ceea ce dă importanță menținerii acestora solvabili.

Regulamentul vine să identifice tipul de ferme eligibile, culturile asupra cărora impactul crizelor este cel mai iminent. Astfel, în calitate de beneficiari pot fi considerați eligibili fermierii micro și mic, cum sunt definiți de art. 4 alin. (1) pct. 1) din Legea nr. 71/2023 cu privire la subvenționarea în agricultură și mediul rural care dispune și exploatează teren arabil, ce a fost însemănat cu culturi cerealiere din prima grupă pentru roada anului 2023 și declarat conform Raportului statistic nr. 4-agr., aprobat prin Ordinul Biroului Național de Statistică nr 106 din 06 octombrie 2008. Culturile de bază, care influențează direct la securitatea alimentară a țării, au fost identificate ca grâul, orzul, triticele și ovazul. Acestea au fost selectate și prin prisma formării lanțurilor alimentare și asigurarea Listei produselor social importante, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 774/2016 cu privire la prețurile de comercializare a produselor social importante.

Regulamentul propus vine să stabilească procedura de acordarea a ajutorului unic pentru fermierii micro și mici ce au pregătit solul și au însemănat culturi social importante, grâu ca componenta de bază la alimentația de bază a populației și orzul, ovazul și triticele la furajarea sectorului zootehnic. Ajutorul urmează să fie calculat de Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură în baza cererilor depuse. La cerere, în calitate de condiții de eligibilitate, se vor lua în considerare dovezile însemnării cu culturi cerealiere de prima grupă pentru roada anului 2023, să facă dovada posesiunii asupra terenurilor însemnate și să dispună de cont bancar în valută, pentru a putea beneficia de transfer în caz de eligibilitate. Pentru a face dovada, la bază vor fi copia Raportului statistic nr. 4-agr., aprobat prin Ordinul Biroului Național de Statistică nr 106 din 06 octombrie 2008 pentru fermierii cu suprafețe mai mari și egale de 10 ha, iar pentru cei de până la 10 ha certificatul de confirmare eliberat de autoritatea reprezentativă ale administrației locale de nivelul I, conform modelului prezentat. Pentru categorisirea acestora, conform prevederilor Legii nr. 71/2023 cu privire la subvenționare în agricultură și mediul rural, vor servi declarațiile și copia raportul financiar anual pentru 2022 (Dare de seamă fiscală unificată - forma UNIF 14 sau date de evidență contabilă primară - SNC4).

Modul de calcularea a ajutorului se va efectua după identificarea suprafețelor eligibile per solicitant, a coeficientului de categorisire în dependență de suprafețele gestionate. Întru repartizarea totală ale fondului alocat, cuantumul finanțat va fi identificat prin raportul fondului la suma suprafețelor eligibile ale tuturor beneficiarilor plenipotențiali.

Totodată, pe lângă cadrul normativ privind responsabilități și sancțiuni în vigoare, au fost stabilite care păți vor fi responsabili și de care date. A fost stabilită incapacitatea de obținere ulterioară de subvenții prin includerea a acestora Lista de interdicție a beneficiarilor de subvenții pentru solicitanții care au săvârșit contravenții sau infracțiuni constatate printr-o hotărâre definitivă și irevocabilă a instanței de judecată sau care au contribuit la emiterea unui act administrativ favorabil ilegal în scopul obținerii nejustificate a surselor financiare.

Ulterior stabilirii listei de beneficiari, aceasta va fi făcută publică astfel cum sunt prevăzute condițiile de alocarea a banilor din fondurile de urgență a Guvernului aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 862/2015.

Totodată, prezenta hotărâre este necesar să intre în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, întrucât campania de recoltare a culturilor de primă grup este în toi, iar angajamentele contractuale dintre furnizorii de inputuri și fermieri este până la momentul recoltării. Prețul actual oferit pentru aceste tipuri de mărfuri, fiind unul care nu acoperă investițiile, face ca fermierii mici și micro să nu își poată realiza angajamentele și ulterior intrarea în insolabilitate. Calcularea și acordarea ajutorului în termeni răstrânși va facilita și va amplifica manevra de acțiune a fermierilor, deci asigurând continuitatea lanțului alimentar în consecință.

5. Fundamentarea economico-financiară

Culturile de prima grupă reprezintă o parte foarte importantă în structura expoaltațiilor agricole. În primul rând, asigurarea de continuitate prin tehnologiile aplicate și menținerea asolamentelor și, din punct de vedere economic, rentabilității la ha. Rentabilitatea scăzută la unitatea de suprafață însămânțată cu culturi de prima grupă, face ca fermierii mici să obțină randament și mai modest.

Conform datelor statistice în 2020, cota parte din suprafețele recoltate de către gospodăriile țărănești cu suprafețe de până la 10 ha a fost 42,8% și doar 10,9% din suprafețele recoltate din Republică. Restul suprafețelor recoltate cu grâu de toamnă aflate în posesiunea gospodăriilor țărănești au constituit doar 16,4% din suprafețele total recoltate. De menționat că, anul agricol 2020 a fost unul extrem de secetos, iar culturile de prima grupă au suferit enorm, iar dovadă este că recolta globală a producției de grâu de toamnă s-a contractat cu 50,4% față de anul precedent.

Indicator pentru că producătorii mici (micro) de cereale de prima grupă au fost afectați mai tare, este că în anul următor, în 2021, suprafața însămânțată a crescut per general, și a constituit 109,9% față de 2020, dar suprafețele însămânțate de gospodăriile țărănești au scăzut 15,4% față de anul precedent și a constituit doar 8,4% din suprafețele totale însămânțate. Inclusiv acest indicator a stat la baza reglementării și necesitatea acordarea de ajutor pentru fermierii micro și mici dar și categorisirii acestora conform suprafețelor gestionate.

Conform datelor operative deținute de Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură, din suprafețele declarate, 68,3% din acestea le gestionează producătorii cu suprafețe de până la 1500 ha. Gestiunea a suprafețelor mai mari, cu respectarea asolamentelor din minim 4 culturi, cu tehnică agricolă estimate de a face față lucrărilor în termen și cu eficiență înaltă, evidențiază că randamentele și posibilitățile acestora sunt mai largine, inclusive prin aplicarea anterioară la măsurile de subvenționare.

Pe de altă parte, exporturile de cereale și culturi tehnice sunt semnificative în comerțul cu produse agroalimentare a țării noastre. Aceste patru produse analizate, porumbul, semințele de floarea-soarelui, grâul și semințele de rapiță, împreună asigură 40% din valoarea totală a exporturilor de produse agroalimentare. Piețele principale de destinație a acestor produse sunt țările – România, Turcia, Elveția, Bulgaria și Italia.

Uniunea Europeană este principalul partener comercial în livrarea produselor agroalimentare moldovenești. În perioada 2022, circa 58% din valoarea produselor agroalimentare exportate sunt comercializate în țările UE. Pe parcursul anilor analizați, 2020-2022, această piață a dominat în structura exporturilor pe regiuni. În 2020

Ponderea acestei piețe către sfârșitul anului 2022 a constituit de 50,65%, față de 44,17% în anul 2021. Astfel se înregistrează o creștere calitativă a cotei de piață pentru produsele agroalimentare moldovenești.

Tabelul 1. Exportul produselor de referință pe piața țărilor UE

Pordusul	2020		2021		2022	
	tone	mii \$	tone	mii \$	tone	mii \$
Grâu	61 928,7	12 164,25	207 519,7	51 175,21	149 661,1	44 168,70
Porumb	128 435,6	21 166,69	162 019,7	39 900,61	561 912,0	163 267,72
Semințe de floarea-soarelui	244 658,4	120 857,25	164 570,5	106 575,67	341 841,8	267 630,71
Semințe de rapiță	48 603,2	21 978,33	62 575,4	37 934,51	64 534,3	42 223,40
Total	483 625,9	176 166,52	596 685,4	235 586,00	1 117 949,2	517 290,53

Sursa: Biroul Național de Statistică

Cele mai mari cantități exportate de grâu a fost în anul 2021, inclusiv din roada anului 2020, anul fiind unul secetos. În anul 2022 au fost exportate cele mai mari cantități de porumb, de semințe de floarea-soarelui și de rapiță. Cantitatea exportată de porumb în 2022 constituie 74,6% din cantitatea producției recoltate a acestei perioade, cea de floarea-soarelui este de 54,5%, de rapiță – 83,9%, de grâu – 17,6%.

Referindu-ne la primele trei luni ale anului 2023, menționăm că tendințele comerciale ale produselor analizate s-au menținut celor similare anului precedent, cu unele excepții (Tabelul 4). Exportul cu grâu pe piața țărilor UE s-a majorat de circa 4 ori, valorificând o cantitatea de circa 123 mii tone către sfârșitul primului trimestru. La același nivel în raport cu perioada anului 2022 se află exportul de semințe de floarea-soarelui, cu abateri nesemnificative. Exportul de rapiță s-a majorat cu aproape 7 mii de tone, fiind o majorare de peste 50% față de perioada anterioară.

Tabelul 2. Comerțul cu produsele analizate în funcție de regiune și țară în primul trimestru (ianuari, februarie, martie), tone

Produsul	Exportul în UE			Importul din Ucraina			
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
						tone	în % față de total 2022
Grâu	38 931,4	31 554,8	123 115,4	-	10,0	-	-
Porumb	1 906,7	220 362,2	207 665,1	1 487,3	265,1	18 397,5	31,1%
Semințe de floarea-soarelui	16 904,3	121 012,3	33 472,6	228,6	102,2	531,1	0,15%
Semințe de rapiță	1 739,5	13 747,4	20 147,3	45,4	25,3	20,2	0,03%

Sursa: Biroul Național de Statistică

Semnificativ s-a redus exportul către UE de floarea soarelui, față de perioada anterioară. Cantitatea exportată de semințe pe piața UE în anul curent constituie doar 27% din cea a anului precedent. Concluzionând situația exporturilor în primele 3 luni ale anului curent o creștere semnificativă se referă doar la producția de grâu din cauza rezervelor anului precedent.

Intrările de producții (importurile) din Ucraina sunt în creștere producția de porumb boabe și la cea de semințe de floarea-soarelui. Totodată menționăm, cantitățile nu depășesc nivelul anului precedent în mod semnificativ. Cele mai mari ritmuri de majorare sunt la cantitățile de porumb importate din Ucraina. În primul semestrul al anului curent cantitățile importate de porumb a depășit circa 30% din cantitățile totale

ale anului 2022 importate din această țară. Astfel, se creează o tendință de majorare a cantităților de porumb ce urmează a fi importate din Ucraina în raport cu anul precedent. Admitem că aceste importuri de porumb sunt printre ultimele cantități de porumb ucrainesc ce urmează a fi livrat pe piețele internaționale, o parte fiind comercializat pe piețele din țara noastră. O altă ar putea fi în anul curent din cauza reducerii suprafețelor însămânțate cu culturi cerealiere în Ucraina din cauza războiului.

Situația generală creată de războiul din Ucraina în raport cu comerțul de cereale a redus din cotele grâului moldovenesc comercializat pe piețele tradiționale. În anul 2022 s-a modificat structura exportului de grâu din țară în raport cu piețele de export.

Totodată, se poate evidenția o reducere semnificativă a țărilor de destinație a exporturilor de grâu din Republica Moldova. Prin comparație cu anul 2020, care a fost un an la fel de sever din punct de vedere a condițiilor naturale, numărul de destinații a fost de 21 de țări, iar în anul 2022 a fost de 14. Un alt argument al perturbării comerțului cu cereale din Republicii Moldova este structura exporturilor. În același an, 2020, 2/3 din cantitatea grâului exportat era orientat către 5 țări (Turcia, Grecia, Indonezia, Italia și România), pe când în anul 2022 doar în România s-a exportat puțin peste 64%. Concentrația exporturilor într-un limitat de țări, așa cum a avut loc în anul 2022 este doar rezultatul consecințelor războiului din Ucraina. Au fost perturbate căile de acces către alte piețe, iar unele au fost pierdute în mod sigur. Republica Moldova a pierdut în anul 2022 piețele de export din așa țări Elveția, Italia, Indonezia, Lebanon, Myanmar, Philippines și nu vor fi recuperate în timpul apropiat. Totodată aceste piețe au fost cucerite de grâul ucrainesc și cel rusesc prin prețuri reduse și cantități mari. Aceste perturbări afectează direct situația economică a fermeirilor din țară, urmare a căreia suportă pierderi economice semnificative.

Situația descrisă mai sus se referă și la comerțul extern cu porumbul din Republica Moldova.

Un alt factor de perturbare a situației economice din regiune, inclusiv a domeniului agroalimentar al țării noastre, este inflația. Inflația a crescut până la nivelul de 34,6% (Figura 1) în luna octombrie, provocând majorarea prețurilor la inputurile agricole în mod semnificativ. Acest proces a determinat sporirea majoră a tuturor prețurilor, inclusiv la inputuri agricole, produse de uz fitosanitar ș.a.

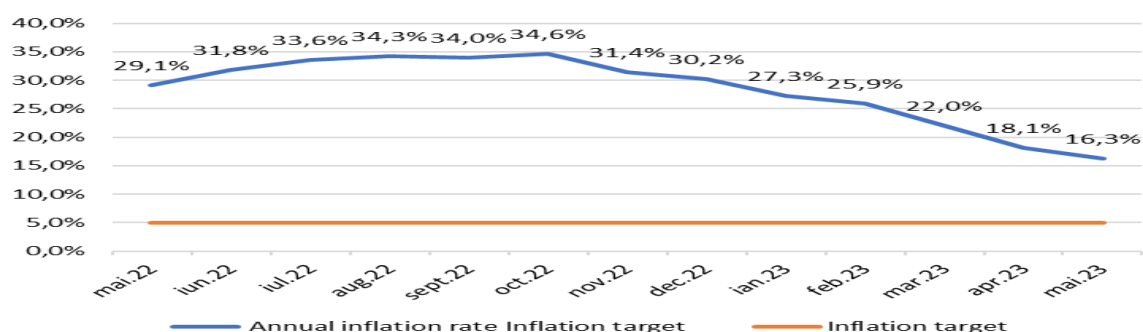

Figura 1. Rata medie a inflației în raport cu nivelul țarțhetat.

Producătorii agricoli în sezonul 2021-2022 au recurs la diminuarea aplicării îngrășămintelor minerale în mediu cu 30-40% pentru a-și reduce costurile de producție. Această parte a costurilor este cea mai mare și înglobează circa 47% din totalul costurilor de producție la culturile cerealiere și oleaginoase. Către primele lucrări de

fertilizare a culturilor de toamnă (grâul de toamnă și rapiță) în luna februarie îngrășămintele minerale erau la prețuri înalte.

În baza datelor Biroului Național de Statistică (BNS) pentru 2019-2021, Republica Moldova importă anual îngrășămintele minerale azotoase (3102), potasice (3104) și îngrășămintele minerale sau chimice care conțin două sau trei dintre elemente fertilizante azot, fosfor și potasiu (3105 - NPK) în valoare medie de 81,8 mil USD. Conform acelorași surse, pe parcursul anului 2022, valoarea fertilizanților anorganici a constituit 137,8 mil USD, fiind cu 56,4% mai mult decât în anul precedent, pe când cantitățile s-au diminuat cu 11,8% la îngrășămintele simple și 22,2% la cele complexe. Piața produselor de îngrășămintele chimice (în special cele azotoase), fiind strânsă legată de prețul la resursele energetice, pe parcursul acestor trei ani a cunoscut o ieftinire bruscă, urmată de o accelerație semnificativă a prețurilor la gazele naturale și criza de logistică. Prețul mediu declarat pentru o tonă de azot (N) a înregistrat o valoare de 705,2 USD în 2019, de 623,4 USD în 2020, 866,7 USD în 2021 și 2022,1 USD în 2022.

Tabelul.3 Recolta și randamentul scontat la principalele culturi

Cultura /Indicator	Recolta a scontată	Suprafața, mii ha	Costrurile normate în lei la 1ha, INCE	Costurile totale, mil lei	Prețul 1 t de produs, lei	Valoarea producției conform prețului propus, mil lei	Profit, mil lei	Recolta necesară pentru a compensa cheltuielile la prețul propus, t/ha
Grâu de toamnă	4,09	350,3	13817,4	4839,9	2400	3434,4	-1.401,6	5,76
Orz de toamnă	4	46,0	12944,1	595,1	2000	367,8	-227,3	6,47
altele	3	1,6	12944,1	20,7	2000	9,6	-11,1	6,47
rapiță	2,5	81,6	16864,6	1376,3	6500	1326,2	-50,2	2,59
Total				6832,2		5142,0	-1.690,2	

Diminuarea recoltelor din anul precedent, care a condus la diminuarea veniturilor, a influențat la rata mai înaltă de creditare, care conform ratei de inflație a ajustat rata dobânzilor, prețurile semnificativ mai mare la inputuri și prețurile mici la recoltele prognozate, fac ca fermierii, dar în special cei mici și micro devin inapți să facă față angajamentelor antreprenoriale. Tabelul nr. 3 face dovada că, estimările conform recoltelor prognozate în mediu la ha și prețurile oferite de moment conduc asupra faptului că fermierii au cheltuit mult mai mult în mediu decât veniturile prognozate. Urmare a estimărilor, în special a respectării indicatorilor de randament prognozat, cheltuielilor la unitatea de suprafață și a prețului oferit, putem conclud că, pentru culturile enumerate, producătorii agricoli ar suferi pierderi de 1690,2 mil lei, care la cursul schimb valutar al BNM din data de 14.07.2023 ar constitui cca 93,03 mil USD. Acordarea suportului financiar inițial, în valoare de cca 200,0 milioane lei, pentru fermierii mici și micro, și doar pentru culturile de prima grupă care au influență la formarea listei de produse social importante, ar facilita situația financiară precară a acestora și nu ar admite intrarea în insolabilitate a cca 3000 de fermieri, conform datelor operative oferite de AIPA în baza măsurilor de compensare și acordare de ajutor sub formă de motorină acordate anterior. Aceste ajutoare ar facilita inițierea de

prelucrare și condiționare a cca 276,6 mii ha de terenuri ce au fost înșămânțate cu cultive de prima grupă.	
6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare	
Actul normativ în cauză este elaborat în temeiul art. 19 lit. g) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014 și art. 6 alin. (2) al Legii cu privire la ajutorul de stat nr. 139/2012 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova.	
7. Avizarea și consultarea publică a proiectului	
Intenția de elaborare și consultarea proiectului a fost efectuată prin mai multe runde de dezbateri cu reprezentanții mediului de afaceri (se anexează demersul Asociației Forța Fermierilor și PV de la Ședință) și a fost plasat pe particip.gov.md (https://particip.gov.md/ro/document/stages/anunt-privind-intentia-de-elaborare-proiectului-regulamentului-pentru-aprobare-a-modului-de-acordare-a-subventiilor-ajutor-de-stat-fermierilor-pentru-diminuarea-consecintelor-crizelor-asupra-recoltei-anului-2023/10724 și https://particip.gov.md/ro/document/stages/ministerul-agriculturii-si-industriei-alimentare-propune-spre-consultare-publica-proiectul-de-regulament-privind-stabilirea-modului-de-acordare-a-ajutorului-pentru-diminuarea-costurilor-fertilizantilor-asupra-producatorilor-agricoli/10749) Proiectul urmează să fie avizat conform procedurilor Legale.	
8. Constatările expertizei anticorupție	
Proiectul urmează să fie avizat conform procedurilor Legale	
9. Constatările expertizei de compatibilitate	
10. Constatările expertizei juridice	
Proiectul urmează a fi supus expertizării.	
11. Constatările altor expertize	

Secretar de Stat

Vasile ȘARBAN